

**SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA**

Dr. Márki Dávid

**AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS NYILVÁNOSSÁGÁNAK ALKOTMÁNYJOGI
VIZSGÁLATA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A BÜNTETŐELJÁRÁS NYILVÁNOSSÁGA ÉS
A SAJTÓ KAPCSOLATÁBÓL ADÓDÓ ALAPJOGI KOLLÍZIÓKRA**

Doktori (Ph.D.) értekezés
tézisei

Témavezető:

Dr. Kiss Barnabás, Ph.D.

**Szeged
2021**

I. Problémafelvetés és a kutatási kérdések

Globalizált világunkban a technológia rohamos fejlődése, és e fejlődés vívmányai, valamint a megváltozott médiakörnyezet az igazságszolgáltatás nyilvánosságának eddig ismert formáit alapjaiban alakította és alakítja át, újfajta kihívások elé állítva a jogalkotókat és a jogalkalmazókat egyaránt. Felgyorsult életünkben a jogalkotási folyamatok nem bírnak kellőképpen lépést tartani a technológiai változások által életre hívott új körülményekkel, amely végső soron a jogbiztonság követelményét sodorhatja veszélybe.

Az információs társadalom tagjai már nem elégszenek meg egyszerűen az információk szabad áramlásával, a tárgyaláson történő jelenléttel, hanem nagyobb rálátást szorgalmaznak az igazságszolgáltatás működésére, a bíróságok által hozott ítéletek megismerhetőségére, az állam aktív információszolgáltatási kötelezettségét követelve.

Felértékelődik a sajtó tájékoztatásban betöltött szerepe, és komoly hangsúly helyeződik a bírósági eljárásokra, az igazságszolgáltatás sajtóban történő megjelenésére, valamint a megjelenés minőségére és mennyiségére.

Egyre gyakrabban fordul elő, hogy egyes kiemelt igazságszolgáltatási ügyeket használnak fel politikai célokra, folyamatos támadásnak kitéve ezzel a bíróságokat. A társadalom széles köre a bíróságok által hozott ítéletekről és azok indokairól kizárólag a médiában megjelenő, sok esetben felszínesnek mondható tudósításokból értesül, mély sebet ejtve a társadalom igazságszolgáltatásba vetett hitében. A sajtó és az igazságszolgáltatás viszonyrendszerét a hírek terjedése tekintetében találóan tükrözi Mark Twain gondolata, miszerint *a hazugság már a fél világot bejárta, mire az igazság még csak a cipőjét fűzi*. Az igazságszolgáltatás nyilvánosság előtti működésének, valamint az egyes bűncselekmények elkövetéséről szóló tudósításoknak és az elkövetők felelősségre vonása során hozott bírói döntéseknek nem szabadna, hogy az emberek szórakoztatását szolgálja. A médiában megjelenő híráradatok azonban sajnos ebbe az irányba tendálnak. Ahogy Hankiss Elemér rámutatott, *„nem a média az üzenet. A média csak eszköz. Az igazi kérdés az, hogy mit kezdünk vele, milyen üzeneteket küldünk vele egymásnak.”*¹

Az elmúlt években a képmásvédelem területén is paradigmaváltás figyelhető meg, amelyet az értekezés a büntetőeljárások értelmezési keretében vizsgál.

---

¹ HANKISS Elemér: 2001. szeptember 11. *Fordulópont?* Magyar Tudomány 2002/6. 782.

Kutatási előfeltevésünk, hogy a technológia fejlődése következtében a nyilvánosság eddig ismert formái átalakultak, a nyilvánosság kiszélesedett, amely folyamatos kihívások elé állítja a jogalkotókat, jogalkalmazókat egyaránt. Kutatási előfeltevésünk alapján az értekezésben arra keressük a választ, hogy

- Miként különíthetők el a nyilvánosság egyes szintjei egymástól, mi lehet az elkülönítés alapja?
- Milyen funkciókat tölt be – vagy optimális esetben milyen funkciókat kellene betöltenie – az igazságszolgáltatás nyilvánosságának?
- Milyen mértékben érvényesülhet a nyilvánosság a büntetőeljárás egyes szakaszaiban?

Második kutatási előfeltevésünk, hogy az elmúlt évtizedben az igazságszolgáltatás politizálódása figyelhető meg, amely következtében az igazságszolgáltatás társadalmi megítélése folyamatos veszélynek van kitéve. A nyilvánosság szintjeinek, valamint érvényesülésének meghatározását követően ezért a nyilvánosság-média-politika kapcsolódási pontjai által felmerült problémákra keresünk válaszokat és azt vizsgáljuk, hogy

- Milyen hatással bírnak a politikai jellegű megnyilvánulások az igazságszolgáltatásra és az igazságszolgáltatás társadalom általi megítélésére?

Harmadik kutatási előfeltevésünk, hogy a fragmentált jogszabályi környezet, valamint az egységes bírói gyakorlat hiánya következtében a médiában megjelenő bűnügyi tudósítások során nem érvényesül a személyiségi jogok megfelelő védelme. Kutatási előfeltevésünk alátámasztásához arra keressük a választ, hogy

- Miként határozható meg a média/sajtó fogalma a büntető igazságszolgáltatás nyilvánosságára tekintettel?
- Kikről és milyen feltételek mellett készíthető felvétel a büntetőeljárás során?
- Miként érvényesül a személyiségi jogok védelme a büntetőeljárásban?

A kutatási kérdéseink mentén az értekezés célja, hogy átfogó és átlátható képet adjon az igazságszolgáltatás, mint hatalmi ág, mint szervezet, valamint a (büntető) igazságszolgáltatás, mint tevékenység nyilvánosságáról. Valljuk, hogy az igazságszolgáltatásnak a napjainkban is zajló változásokra olyan választ kell adnia, amely a bírói függetlenség, az átláthatóság, a társadalmi ellenőrzés, valamint a személyiségi jogok védelmének rendszerében összhangot képes teremteni.

II. Az értekezés felépítése és a kutatás módszertana

A fenti kutatási kérdések mentén az értekezés alapvetően három fő egységre osztható. Az első szerkezeti fő egység fókuszpontjában a tágabb és szűkebb értelemben vett igazságszolgáltatás nyilvánosságának, illetve átláthatóságának feltérképezése és bemutatása áll. A nyilvánosság igazságszolgáltatásban betöltött szerepéhez elsődlegesen a nyilvánosságot, mint intézményesült társadalmi szférát, jogi – politikai jelenséget vizsgáljuk meg a hazai és külföldi tudományos elméletek nyomán. Bár nem tehető egyenlőségjel az úgynevezett politikai nyilvánosság – amely megjelenik az igazságszolgáltatás szervezeti nyilvánosságában - és az eljárások nyilvánossága közé, azonban közös eredőjük és közös céljuk megfelelő kiindulópontot jelenthet az igazságszolgáltatás, mint speciális terület nyilvánosságának vizsgálatához.

Az értekezés felépítésének kialakításakor a tágabb nyilvánossági körtől haladunk az egyre szűkebb nyilvánossági szintig, megvizsgálva, hogy milyen szabályok teszik lehetővé, hogy a társadalom tagjai kellő mennyiségű és megfelelő minőségű információhoz jussanak az igazságszolgáltatás működéséről.

A nyilvános, átlátható működés elemzéséhez olyan előkérdéseket is vizsgálatunk tárgyává tettünk, mint a bírói függetlenség és számonkérhetőség kérdése, amelyek, mint versengő érdekek jelennek meg a nyilvánosság körében.

Az értekezésben körvonalazzuk, hogy meddig terjedhet a nyilvánosság, és milyen funkciót tölt be – vagy optimális körülmények között milyen funkciót kellene betöltenie - az igazságszolgáltatás területén. Ehhez meghatározzuk a nyilvánosság egyes rétegeit, szintjeit, az intézményi-szervezeti nyilvánosságtól az eljárási nyilvánosságig.

Ennek keretében vizsgáljuk az igazságszolgáltatás intézményi szervezeti nyilvánosságát, amelynek legfontosabb aspektusait a szervezetrendszer gazdasági nyilvánosságában, a fegyelmi eljárások nyilvánosságában, valamint a bírósági igazgatás nyilvánosságában jelöltünk meg.

A szervezeti nyilvánosság önmagában is komplex, szerteágazó terület, így az értekezésben vizsgált területeket előzetesen egy hármas szűrőn keresztül szűkítettük le. Kifejezetten olyan területeket vizsgáltunk, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a nyilvánosság-média-politika triászához.

Az értekezés második fő egységét a büntetőeljárások nyilvánosság-szabályai, az igazságszolgáltatás és a média kapcsolata jelenti. Megvizsgáljuk, hogy milyen terjedelemben

érvényesülhet a nyilvánosság követelménye az egyes büntetőeljárási szakaszok alatt, valamint, hogy milyen alapvető jogok és érdekek merülhetnek fel a nyilvánosság korlátozása során.

A büntetőeljárások nyilvánosságát öt kategóriába soroljuk, és a legtágabb kategóriától haladunk a legszűkebb nyilvánossági szint felé. Ennek keretében meghatározzuk:

- I. A társadalmi nyilvánosság
- II. A tárgyalótermi nyilvánosság
- III. Ügyfélnyilvánosság
- IV. Kényszernyilvánosság - Résnyire nyitott nyilvánosság
- V. Adminisztratív nyilvánosság

szintjeit, amelyek között vékony határ húzódik, ezért sok esetben fedik egymást.

Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk az igazságszolgáltatás területén egyre növekvő politikai és média-befolyásra, aminek alátámasztásához olyan büntetőeljárásokat és ezen eljárásokról készült médiamegjelenéseket elemzünk, amelyeknél egyértelműen kimutatható, hogy az igazságszolgáltatás egyik legnagyobb modernkori kihívása a politika és média beszivárgása az igazságszolgáltatási folyamatokba.

Az értekezés harmadik pillérét a büntetőeljárások, a média és a politika viszonyrendszere, valamint a nyilvánosság és a sajtó kapcsolatából, a bírósági tudósításokból eredő képmás- és hangfelvételhez fűződő jog megsértésének gyakorlata, és az e körben felmerülő alapjogi anomáliák jelentik. Kutatásunk során egyes kiemelt jelentőségű büntetőeljárásokat és a büntetőeljárásokat körülvevő médiakörnyezetet elemeztük. A személyiségi jogokkal kapcsolatban pedig az elmúlt tíz évből kifejezetten olyan képmásvédelemmel kapcsolatos peres eljárásokat vizsgálunk, amelynek kiindulópontja egy büntetőeljárás, és a nem megfelelő sajtómagatartás eredményezett személyiségi jogi jogsértést. A kutatás során különös figyelmet szenteltünk annak, hogy milyen körülmények befolyásolták a bírói gyakorlatot, milyen szempontok alapján jutottak esetleg eltérő álláspontra az egyes bírói fórumok, és mik azok a közös pontok, amelyek zsinórmértékként szolgálhatnak a büntetőeljárások során megvalósított képmáshoz való jog megsértése kapcsán. A kutatás egyik jelentősége, hogy a vizsgált időszakban szinte valamennyi vonatkozó jogszabályt (Polgári Törvénykönyv, Polgári Perrendtartás, Büntetőeljárási törvény) módosították, azonban a kapcsolódó rendelkezések alapvetően a korábbi bírói gyakorlat által kimunkált téziseken alapultak.

Az értekezés komplex és multidiszciplináris jellegére való tekintettel a tudományos feldolgozáshoz is multidiszciplináris kutatómódszereket hívtunk segítségül. Nagy hangsúlyt fektettünk a dogmatikai elemzésre, azonban a hatályos szabályozás elmélete mellett a magyar bírósági, alkotmánybírósági gyakorlat kritikai szemléletmódú értékelésére is kiemelt figyelmet fordítottunk. A téma komplexitása továbbá megkövetelte a külföldi judikatúra és jogirodalom primer forrásokon nyugvó elemzését is.

A téma erős alapjogi oldala elengedhetlenné teszi a strasbourgi mechanizmus figyelembevételét is, tekintettel arra, hogy az nem csak a nemzetközi jogi tudományos diskurzus tárgyát képezi, hanem az alkotmányjog tudományban is központi vizsgálódási tárgykör. Az összehasonlító alkotmányjog eszköztára segítséget nyújt abban, hogy a jogesetek közötti hasonlóságokat és különbségeket feltárhassuk, amely alapját képezheti egyfajta kritikai gondolkodás kialakításának. A fentiek mellett a történeti, leíró módszert is kutatási eszköztárunk részévé tettük.

Az értekezés során az empirikus összehasonlító alkotmányjog módszertan eszközeit is alkalmazzuk. Empirikus kutatásunk két irányú. Egyrészt olyan kiemelt jelentőségű büntetőügyek képezik a vizsgálódásunk tárgyát, amelyek széles sajtóvisszhangot és társadalmi érdeklődést váltottak ki.

Ennek keretében megvizsgáltuk:

- Simek Kitty-ügy
- Rezesova-ügy
- Cozma-ügy
- Bándy Kata-ügy
- Vörösiszap-katasztrófa

A kiválasztott ügyeknél megvizsgáltuk az első és másodfokú ítéletet, valamint a büntetőeljárást körülvevő médiakörnyezetet, sajtómegjelenéseket, a büntetőeljárással kapcsolatban megjelenő – „politikai” – nyilatkozatokat. A fentiek összevetése lehetővé teszi, hogy megalapozott következtetéseket vonjunk le a sajtó és a politikai nyilatkozatok igazságszolgáltatásra, illetőleg az igazságszolgáltatás megítélésére gyakorolt hatásáról.

Az empirikus kutatás másik irányát az értekezéshez kialakított ítéleti adatbázis adja. Az ítéleti adatbázis elkészítéséhez olyan 2010 és 2021 közötti bírósági ítéleteket vizsgáltunk, amelyek során a személyiségi jogsértés – azon belül is kép- és hangfelvételhez való jog megsértése –

valamilyen büntetőeljáráshoz kapcsolódik és a képmáshoz való jog megsértése a sajtó tárgyalótermi jelenlétéből, a büntetőeljárásról készített sajtótudósításból ered.

Az adatbázis elkészítéséhez elsődlegesen megvizsgáltuk a történeti tényállást, az ítélet indokolását, valamint a rendelkező részben foglaltakat – különösen, hogy a jogsértést a bíróság megállapította-e vagy sem, a jogsértés megállapítása esetén megállapítottak-e sérelemdíjat, és ha igen, milyen mértékű sérelemdíjat állapítottak meg. A határozatok megvizsgálását követően kiemeltük a bíróság döntésének legfontosabb indokait, amelyekből az értekezés részét képező táblázatokban a bírósági döntés *ratio decidendi* -ét jelenítettük meg.

A kutatás eredményeként három kategóriába soroltuk a határozatokat:

- (I) Magánszemélyek képmáshoz fűződő joga
- (II) Büntetésvégrehajtási örök képmáshoz fűződő joga
- (III) Közéleti szereplők képmáshoz fűződő joga

Az ítéleti adatbázis elkészítését követően azt vizsgáltuk, hogy a bírói gyakorlatban felfedezhető-e változás, ez a változás milyen irányú, valamint, hogy a bírói gyakorlat változásának hátterében milyen indokok állhattak.

III. Az értekezés tudományos eredményeinek összefoglalása

A nyilvánosság, átláthatóság elengedhetetlen feltétele egy demokratikus jogállam működésének. Az igazságszolgáltatás, mint hatalmi ág, mint szervezet, kiemelkedő jelentőséggel bír a társadalom mindennapjaiban. Az igazságszolgáltatástól várjuk el, hogy végső soron rendezzék jogvitáinkat, valamint érvényre juttassák az állam büntetőhatalmát azokkal szemben, akik a társadalmi és jogi normákat megszegve bűncselekményt követnek el.

Ezért kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani a társadalom igazságszolgáltatásba vetett bizalmának. E közbizalom eléréséhez elengedhetetlen, hogy a társadalom tagjai megfelelő mennyiségű és minőségű adatot, információt kapjanak az igazságszolgáltatás működéséről, az egyes eljárásokról. Az infokommunikációs technológiák fejlődésével és az internet térnyerésével azonban ezen információk közzétételének, megismerésének lehetősége kiszélesedett és egyszerűbbé vált. Ugyanakkor az adatok manipulálhatósága, a valóság „eltorzításának” lehetősége is egyszerűsödött.

A politikai közeg rájött arra, hogy a nyilvánosság kiváló eszköz lehet a politikai, hatalmi viszonyok harcterén, a média felhasználásával könnyedén befolyásolható a befogadó közönség egyes társadalmi kérdésekben kialakított véleménye.

Az igazságszolgáltatás nyilvánosságának kérdése fontos szerepet kell, hogy kapjon a különböző közjogi vitákban.

Ezért bír jelentőséggel az igazságszolgáltatás nyilvánosságának vizsgálata, mivel abban látjuk a hatalmi ágak elválasztásának, a fékek és ellensúlyok rendszerének zálogát. Az igazságszolgáltatási rendszer átláthatósága a tisztességes eljárás biztosítása mellett alkalmas a jog, mint társadalmi szabályozórendszer legitimitációjának megerősítésére.

A nyilvánosság egyaránt jelentős követelményt kell, hogy jelentsen az igazságszolgáltatás, mint szervezet, és az igazságszolgáltatás, mint tevékenység körében. Ebből kifolyólag szükség van a folyamatos tudományos kutatásokra, amelyek más szemszögből képesek rávilágítani a régóta fennálló problémákra.

Az elméleti kutatások azonban mit sem érnek a társadalom igazságszolgáltatásba vetett hitének és bizalmának megerősödése nélkül, aminek alapfeltétele, hogy a bíróságok elfogadják a nyilvánosságot, és használják is annak minden előnyét, minimálisra korlátozva annak hátrányos következményeit.

Utópisztikus gondolat, de hisszük, hogy a társadalmi bizalom és a nyilvánosság által biztosított megfelelő mennyiségű és minőségű információ birtokában a társadalom tagjaitól elvárható a közügyek iránti érdeklődéssel együtt járó felelős polgári aktivitás is.

A nyilvánosság körében felmerülő problémák egy része álláspontunk szerint bármilyen jogszabálymódosítás nélkül is rendezhetőek. A nyilvánosság korlátozásával, kizárásával, a személyes adatok védelmével kapcsolatos kérdések orvosolhatóak lennének a jelenlegi szabályozás alkalmazásának gyakorlati problémákhoz igazításával is. Más esetekben azonban úgy gondoljuk, hogy sürgető a jogszabályi keretrendszer módosítása.

a) Fegyelmi eljárásokra vonatkozó javaslatok

Az EJEB gyakorlat vizsgálata egyértelműen rámutatott arra, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog, és annak részjogosítványai, olyan alapvető követelmények, amelyek érvényesülése a bírák ellen folyó fegyelmi eljárások során is relevanciával bírnak.

A fegyelmi eljárások nyilvánosságára vonatkozó hazai szabályozás során két érdek ütközését kell megfelelően feloldani. E két érdek egyrészt a bíróságok tekintélyének megőrzése, másrészt az eljárás alá vont bíró tisztességes eljáráshoz való joga.

Meglátásunk szerint megfelelő szabályozás a fegyelmi eljárások nyilvánosságára vonatkozóan az lenne, ha főszabályként továbbra is megmaradna a nyilvánosság kizárása, azzal a kitéttel, hogy abban az esetben, ha az eljárás alá vont bíró indítványozza a nyilvános eljárást, akkor a fegyelmi eljárást a nyilvánosság előtt kell lefolytatni.

Nem gondoljuk, hogy az a tény, hogy egy fegyelmi eljárást a nyilvánosság előtt folytatnak le – főleg, ha azt az eljárás alá vont bíró indítványozza – ronthatná a bíróságok tekintélyét. Amennyiben a fegyelmi eljárás megindítására alapos és törvényes ok áll fenn, a nyilvánosság biztosítása nem bírhat negatív következményekkel. Véleményünk szerint éppen a zárt ajtók mögötti tárgyalások, a meg nem ismerhető információk alkalmasak arra, hogy az igazságszolgáltatás társadalmi megítélésén foltot ejtsenek.

Ezen felül a nyilvánosság lehetőségének biztosítása alkalmas eszköz lehet a szolgálati bíróság ellenőrzésére, valamint a jelenlegi közéleti-politikai szférában megvédheti a bírókat attól, hogy a fegyelmi eljárásokat nyomásgyakorló eszközként alkalmazzák ellenük.

Lényegi változásnak tartanánk azt is, ha a szolgálati bíróságok által hozott határozatokat nem csak a bírák számára hozzáférhető *intraneten*, de a bíróságok központi honlapján, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében is közzé tennék. A Bírósági Határozatok Gyűjteményében anonim módon történő közzététel lehetőséget biztosítana arra, hogy a társadalom tagjai is teljeskörűen értesülhessenek a fegyelmi eljárásokról, továbbá elősegítené a témához kapcsolódó tudományos kutatások folytatását is.

b) Tárgyalás nyilvánosságára vonatkozó javaslatok

A büntetőeljárás alapvető szabályait, a büntetőeljárás törvény általános és különös rendelkezéseit az eljáró bíróságnak a tárgyalás egészére nézve maradéktalanul be kell tartania. Ilyen alapvető szabály a tárgyalás nyilvánossága, valamint az ítéletek nyilvános kihirdetése is.

A disszertációban megvizsgáltuk a nyilvánosság korlátozásának, valamint kizárásának esetköreit, amely alapján rámutattunk arra, hogy a nyilvánosság a tisztességes eljáráshoz való jog olyan lényegi részjogosultsága, amelynek szűk körben kell engednie más konkuráló érdekekkel szemben. Erre tekintettel, aggályosnak tartjuk, hogy a nyilvánosság tárgyában

hozott határozat indokolási kötelezettségének megszegése, valamint a nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárása már nem minősül abszolút hatályon kívül helyezési oknak.

Példának tekinthetjük a német büntetőeljárás törvény eljárási szabálysértésekre vonatkozó rendelkezéseit,² amely egyes különösen súlyos eljárási szabálysértések esetén megdönthetetlen vélelmet állít fel.³ E megdönthetetlen vélelem alapján az eljárási szabálysértés és a bíróság által meghozott ítélet között okozati összefüggés van, ami miatt a határozat nem felel meg a tisztességes eljárás követelményeinek, így azt a másodfokú bíróságnak hatályon kívül kell helyeznie. Ilyen súlyos eljárási szabálysértésnek minősül a nyilvánosságra vonatkozó rendelkezések megsértése is.

Álláspontunk szerint a bíróságnak az eljárás alá vont, vagy eljárásban résztvevő személyek jogait érintő súlyos szabálysértése önmagában a határozat hatályon kívül helyezését kell, hogy eredményezze, függetlenül attól, hogy az eljárási szabálysértés milyen mértékben hatott ki a bűnösség kérdésére, a bűncselekmény minősítésére, a kiszabott büntetés mértékére. Egy az eljárásban résztvevők jogainak megsértésével hozott határozat, még akkor sem minősülhet megfelelőnek és tisztességesnek, ha az eljárási szabálysértés elkövetése nélkül is hasonló következtetésekre jutott volna a bíróság.

A nyilvánosság elve a tisztességes eljáráshoz való jog alapvető garanciája, egy olyan alkotmányos követelmény, amelynek érvényesülése egyaránt érinti a védelem és a vád érdekeit. A nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárásának relatív eljárási szabálysértéssé minősítése ellehetetleníti egy alkotmányos alapjog érvényesülését, ezzel hiátust okozva a terheltet a büntetőeljárás során megillető jogok arzenáljában.

c) Sajtónyilvánosságra vonatkozó javaslatok

„Ha lenne akkora tárgyalóterme a bíróságnak, amelybe az ország egész lakossága helyet foglalhat, akkor a társadalmi és perbeli nyilvánosság egybeesne, s nem lenne probléma.”⁴ Varga Zoltán szavai is rámutatnak arra, hogy a nyilvánosságon keresztül a bíróságok és a média kölcsönös függőségi viszonyba kerül. Ez a kölcsönös függőségi viszony mindkét fél részéről együttműködési kötelezettséget követel meg.

---

² StPO 338. §

³ HERKE Csongor: *A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei*, Egyetemi Jegyzet, Pécs, 2011. 100.

⁴ Varga Zoltánt idézi: Kónya István a Kúria elnökhelyettese a XX. Vasi Jogász Napon, Szombathelyen 2016. január 22-én. A beszéd szövege elérhető:

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/vasi_jogasz_napok_dr_konya_istvan_beszede_0.pdf

A bíróságok és a sajtó kapcsolata, viszonyrendszere régóta vizsgálódás tárgya. *Courts and Communication* néven évente megrendezésre kerülő bírói fórumon 2014-ben a tagállamok többsége úgy nyilatkozott, hogy nem megfelelő a sajtó és a bíróságok kapcsolata.⁵ Több esetben számoltak be nyílt támadásokról, nyílt ellenségeskedésről, amelyek egy része nem a bíróságok, vagy az igazságszolgáltatás rendszere ellen, hanem az eljáró bíró személye ellen irányult.

Mára már vitathatatlan, hogy a sajtó egy önálló hatalmi ággá nőtte ki magát. Amennyiben önálló hatalmi ággént tekintünk a sajtóra, akkor igaznak kell lennie rá az Alkotmánybíróság által is sokszor hivatkozott tézis, miszerint egy demokratikus jogállamban korlátlan és korlátozhatatlan hatalom nem létezhet. Az igazságszolgáltatás és sajtó viszonyrendszerében is érvényesülnie kell a fékek és ellensúlyok rendszerének. Természetesen az igazságszolgáltatás a tárgya lehet - tárgya kell, hogy legyen - a közéleti vitáknak, amelyek végső soron elősegíthetik az igazságszolgáltatás fejlődését, ugyanakkor olyan korlátok közzé kell szorítani a sajtó erre vonatkozó tevékenységét, amely alkalmas arra, hogy a sajtó megvalósítsa a társadalmi ellenőrzést, de nem sérti az igazságszolgáltatás megítélését, az igazságszolgáltatás érdekeit. A bíróságoknak el kell fogadniuk, hogy a társadalom tagjai a közérdeklődéssel övezett ügyekről véleményt nyilvánítanak, ugyanakkor a bírók személyét érintő támadások már átlépik ennek elfogadható kereteit. A társadalom tagjainak és a médiának pedig el kell fogadnia, hogy a bíróságnak az ítélező tevékenysége során nem a közhangulatnak kell megfelelnie. Darák Péter a Kúria korábbi elnöke kifejtette, hogy *„a bírói döntést nem befolyásolhatják az érzelmek, a bírónak az alkotmányos eljárásrend során feltárt, bizonyított tények alapján, a törvényes vád keretei között, teljes felelősségtudattal kell döntenie.”*⁶

A médiarendszer alapvető feladata és kötelezettsége a hiteles, gyors és pontos tájékoztatás. A hitelesség és pontosság követelményébe álláspontunk szerint bele tartozik – bele kell, hogy tartozzon - a részrehajlásmentesség, a politikai befolyástól mentesség követelménye is. A társadalom minden tagját megilleti az a jog, hogy az igazságszolgáltatásról, a bírósági eljárásokról megfelelő információkat kapjon. Ezeknek az információknak azonban tárgyilagosnak, valamint közérthetőnek, azaz átlagembereknek, jogi ismeretekkel nem rendelkezőknek is egyértelműnek és befogadhatónak kell lenniük. A sajtóban megjelenő

---

⁵ Bővebben lásd: European Conference on Courts and Communication 2014. <http://courtsandcommunication.hu/archive/2014>

⁶A Kúria elnökének közleménye: http://lb.hu/hu/sajto/kuria-elnokenek-kozlemeny?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_jog_201602 (2016. február 20.)

tudósítások azonban sok esetben felszínesek és egyes sajtóorgánumok esetén tárgyilagosságnak sem tekinthetők, amely végső soron képes az igazságszolgáltatásba vetett bizalmat lerontani.

Az értekezésben rámutattunk arra, hogy a média és az igazságszolgáltatás átpolitizáltságának köszönhetően a bírósági tájékoztatásra vonatkozóan egy erősebb és szigorúbb szabályozás szükséges. Olyan szabályozás, amely nem sérti a sajtószabadságot, ugyanakkor alkalmas arra, hogy a médiarendszer résztvevőitől megkövetelje a tisztességes sajtóetikai szabályok betartását. Az egyik legnagyobb problémát azonban abban látjuk, hogy ma már a legkisebb szabályozási törekvés is a sajtószabadság pajzsán törik meg, míg a sajtó etikátlan, vagy szakmaiatlan viselkedéséből, magatartásából következő jogsérelemre megfelelő megoldás még nem született.

Természetesen ezalatt nem azt értjük, hogy elfogadhatónak találnánk a sajtószabadság akár lekisebb mértékű korlátozását is, csupán arra helyezzük a hangsúlyt, hogy a sajtószabadság gyakorlása komoly társadalmi felelősséggel jár. A bűnügyi tudósítások, a büntető tárgyalásokról szóló híradások során teljes mértékben elvárhatónak tartjuk, hogy a sajtó képviselői törekedjenek a tényyszerűsége, a pontosságra, hitelességre és a jogi fogalmak helyes használatára.

A bírósági eljárásokról történő tudósítások során a bíróságok aktívabb szerepvállalására van szükség. A gyakoribb médiamegjelenéssel ellensúlyozni lehetne a sajtó részéről érkező gyakran fals információáradatot.

d) Tárgyalások közvetítése, online streaming

A modern technológia vívmányainak köszönhetően ma már különösebb nehézség nélkül lehetőség nyílik arra, hogy akár szinkron, akár aszinkron formában a nyilvános tárgyalás teljes egészében rögzítésre kerüljön. Tagadhatatlan, hogy az igazságszolgáltatás is a digitalizáció útjára lépett,⁷ amely olyan problémákat és lehetőségeket hoz magával, amelyre álláspontunk szerint a magyar igazságszolgáltatás még nincs felkészülve.

Példaként hozható fel, hogy az Egyesült Királyságban a jövőben kiemelt jelentőségű ügyeket a média útján, online fogják közvetíteni. A tárgyalás közvetítéséről szóló javaslatot⁸ már 2012-

---

⁷ Bővebben lásd: OSZTOVITS András: *Online bíróságok és az igazságszolgáltatáshoz való jog – esély vagy veszély?* https://hvgorac.hu/Osztovits_Andras_Online_birosagok_es_az_igazsagszolgaltatashoz_valo_jog_esely_vagy_ve_szely

⁸ Proposals to allow the broadcasting, filming, and recording of selected court proceedings, Ministry of Justice, 2012.:

ben előterjesztette az Igazságügyi Minisztérium. A szabályozás⁹ értelmében a tárgyalásokat élőben, tíz másodperces késleltetéssel közvetítik, valamint a bíróság hivatalos oldalán is közzéteszik majd.

Kétségtelen, hogy az eljárások közvetítése és rögzítése számtalan előnnyel járhat, azonban a hangsúlyt az élő közvetítés, online-streaming primer problémájára kell helyezni, amely nem más, mint az eljárásban résztvevők személyiségi jogainak védelme, az alapjogsérelem magas kockázata, valamint a büntetőeljárás eredményessége.

A büntetőeljárás eredményességével kapcsolatosan megjegyezzük, hogy a Be. rendelkezései szerint a tanúkat egyenként kell kihallgatni, vagyis törekedni kell arra, hogy a tanúk ne hallják egymás vallomását, ezzel is elkerülve az esetleges befolyásolást. A közvetítés által olyan lényeges információkhoz juthatnak, amelyek képesek tanút befolyásolni a tanúvallomás megfelelő megtételében, valamint a közölt információk következtében a még meg nem hallgatott tanúban összekeveredhetnek az eredeti és másodlagos emlékek.¹⁰ A pszichológia ezt a jelenséget rekonstruktív memóriának nevezi, ami azt jelenti, hogy az emberek hajlamosak arra, hogy egy adott eseményről meglévő emlékeiket, illetve az emlékekből hiányzó részeket a rendelkezésre álló ismeretekkel, hiedelmekkel, előfeltevésekkel, más emlékekkel vagy éppen a médiában hallott és látott információkkal töltsék ki.

e) Képmásvédelemre vonatkozó javaslatok

A személyiségi jogok védelmével és alapjogsérelem magas kockázatával kapcsolatban az értekezésben rámutattunk arra, hogy a bírósági eljárásokon a személyiségi jogok, különösen a képmáshoz és hangfelvételhez való jog védelmére jelenleg nincs megfelelő garancia. Úgy gondoljuk, hogy amíg a jelenlegi jogszabályi keretek között sem biztosítható a személyiségi jogok védelme, addig a bírósági tárgyalások közvetítésének szabályozási keretrendszerének kialakításán sem lehet gondolkodni.

A képmáshoz való jog védelmének jelentőségét mutatja, hogy a jogalkotó a Ptk-ban szabályozott személyiségi jogok közül kiemelte a képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jogot, és 2015. áprilisában ezek megsértése esetén indítható új pertípust¹¹ vezetett be (a továbbiakban:

---

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/217307/broadcasting-filming-recording-courts.pdf

⁹ <https://www.legislation.gov.uk/ukdsi/2020/9780111192054>

¹⁰ KERTÉSZ Imre: *A közvélemény igazságszolgáltatása*, Belügyi Szemle, 1998/1, 18.

¹¹ régi Pp. XXI/A. fejezet

képmásper), ezzel szélesítve a jogkeresők rendelkezésére álló általános személyiségvédelmi eszközöket.

A törvényi indokolás alapján a kommunikáció és az információtechnológia fokozatos fejlődése nyomán jellemzően a képmás és hangfelvétellel történő visszaélés vált gyakoribbá, mely miatt a mai digitális korban a gyors, hatékony és átlátható fellépés lehetőségét biztosító eljárási rend kidolgozása szükséges.¹²

A megfelelő szabályozás kialakítását nehezíti, hogy a személyiség jogi védelméről, annak szükségességéről, valamint az egyes védelmi eszközökről nincs közmegegyezés.¹³ Ugyanakkor éppen a technológia folyamatos fejlődése az, ami a személyiségvédelem konstans továbbgondolására ösztönzi a jogalkotót és a jogalkalmazókat.

Véleményünk szerint – amelyet alátámasztanak az általunk vizsgált határozatok – a képmásper, mint új pertípus bevezetése továbbra sem biztosítja megfelelően a hatékony és gyors jogvédelmet, és nem alkalmas az elszenvedett jogsérelem ellensúlyozására.

A képmásper, mint új pertípus szabályait tekintve a sajtó-helyreigazítási eljárás mintájára épül fel. A pert megelőzi a sérelem orvoslása iránti kötelező előzetes eljárás, amelyben a sérelmet szenvedett fél a jogsértés abbahagyását, megfelelő elégtétel adását, és ennek saját költségen megfelelő nyilvánosság biztosítását, valamint a sérelmezett helyzet megszüntetését, a jogsértés megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását kérheti.¹⁴

A képmásper alapvetően „*objektív jogkövetkezmények érvényesítésére szolgál, így elsősorban preventív funkcióval bíró jogvédelmi eszközök igénybevételét teszi lehetővé egy különleges per útján.*”¹⁵ Bár a képmásperre vonatkozó szabályok nem zárják ki, hogy a jogosult a képmásperen kívül, vagy azzal egyidőben a további szankciók alkalmazása iránt személyiségi jogi pert

---

¹² 2015. évi XI. törvény Indokolás

¹³ SZEGHALMI Veronika: *A képmás polgári jogi védelme és a hazai szabályozás alapvonalainak áttekintése európai példákon át.* Médiakutató, 2014/1. 54.

¹⁴ Pp. 502. § (1) bekezdés

¹⁵ PÁKOZDI Zita – VARGA Imre: *A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti per – a hatékony jogvédelem elsődleges eszköze?* In.: Görög Márta – Menyhárd Attila – Koltay András: *A személyiség és védelme.* Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül. Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017. 271.

indítson,¹⁶ azonban ez továbbra sem ad kellő alapot arra, hogy a képmásper hatékony jogvédelemként érvényesüljön.

Éppen a törvény miniszteri indokolásában kifejtett kommunikációs és információtechnológia fokozatos fejlődése teszi alkalmatlanná a képmásperben megjelenő jogkövetkezmények alkalmazását. Ez a folyamat végső soron ahhoz vezethet, hogy az objektív szankciók háttérbe szorításával, a szubjektív szankciók alkalmazása előre mutatóbb lehet.¹⁷

A kompenzációs eszközök megfelelő alkalmazásában rejlik a jogsértések visszaszorításának, megelőzésének lehetősége. A bírói gyakorlat vizsgálata során arra a következtetésre jutottunk, hogy a megállapított sérelemdíjak átlagos mértéke egyáltalán nem bír visszatartó erővel. *Menyhárd Attila* is rámutatott arra a jogos kritikára, miszerint a felelősség megállapításával járó pénzbeli marasztalás a kalkulálható költségek szintjén marad,¹⁸ így preventív funkciót nem képes betölteni. Különösen igaz ez a gazdasági élet szereplőire, a nagyobb médiavállalatokra, akiknek olyan (gazdasági) előnyt jelent egy jogsértő cselekménnyel elkészített nézettség-növelő tudósítás megjelenítése, amely mellett elhanyagolható a jogsértés miatt megfizetendő sérelemdíj okozta hátrány.

Amennyiben a bírósági tárgyalások során jogsértő módon készített és nyilvánosságra hozott képek miatt indított eljárásokban a megállapított sérelemdíjak összegét jelentősen megnövelnék, vagy az objektív szankciók helyett a szubjektív szankciók (kártérítés) alkalmazása kerülne előtérbe, az jelenthetne olyan visszatartó erőt, amely alkalmas lehet arra, hogy a sajtó jogsértő felvételkedzési gyakorlatát mérsékelje.

A Bv-örök képmáshoz való jogának kérdésében szilárd meggyőződésként arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a büntetőtárgyaláson a Bv-örökről engedély nélkül készített és nyilvánosságra hozott felvételek sértik a képmáshoz való jogot.

---

¹⁶ RAINER Lilla: *A képmás-per, avagy gondolatok egy Pp. módosítás margójára*. Miskolci Jogi Szemle 10/2015. 1. szám, 122.

¹⁷ GÖRÖG Márta: *A személyiség védelme a becsület és a jóhírnév vonatkozásában*. In: Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyil Zoltán (szerk.): *A személyiség és a média a polgári és büntetőjogban*. Complex, Budapest, 2014. 166.

¹⁸ MENYHÁRD Attila: *A magánélethez való jog a szólás- és médiaszabadság tükrében*. In: Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyil Zoltán (szerk.): *A személyiség és a média a polgári és büntetőjogban*. Complex, Budapest, 2014. 177-178.

Kétségtelen, hogy a Bv-örök szolgálatteljesítés közben közfeladatot látnak el, közhatalmat gyakorolnak, így főszabály szerint nagyobb tűrési kötelezettség vonatkozna rájuk. Azonban, ahogy az Alkotmánybíróság is rámutatott, a sajtószabadság mércéi a fénykép- és videófelvetelek készítése körében eltérőek a bírósági tárgyalóterem és a tárgyalás kontextusában. A büntetőeljárás egy olyan speciális közeg, amely az általános szabályokat felülírhatja. A Bv-örök képmás-védelmének problémaköre álláspontunk szerint a médiarendszer célja és elsődleges feladata, valamint a büntetőeljárás nyilvánosságának célja oldaláról közelítve oldható fel.

A sajtótudósítás célja, a médiarendszer elsődleges feladata a gyors, hiteles és pontos tájékoztatás, amely követelmény a szolgálatot teljesítő Bv-örök felismerhetően történő ábrázolása nélkül is megvalósítható. A megfelelő blórözési technika alkalmazásával a társadalom tagjai továbbra is információt kapnak arról, hogy az eljárás alá vont személy őrizetben van, a tárgyalásra Bv-örök kísérik és gondoskodnak az őrzéséről. Ez jogsérelem okozása nélkül is megvalósítható.

Ezzel párhuzamosan a büntetőeljárás nyilvánosságának elsődleges célja és indoka nem a közéleti viták információs érdeke, hanem a terhelt, illetve az eljárásban részt vevők azon joga, hogy ügyükben a bíróság részrehajlás nélkül, tisztességes eljárás keretein belül, a nyilvánosság kontrollja mellett döntsön. Éppen ezért a büntetőeljárás nyilvánosságának eredeti rendeltetését alapul véve, a konkuráló alapjogi pozíciók vizsgálata során álláspontunk szerint a sajtószabadságnak szélesebb körben kell engednie más alapvető jogok érvényesülésével szemben.

A közéleti szereplőknek minősülő terheltekről készített felvételek kapcsán a jelenlegi szabályozás mentén két lehetőséget látunk.

Az egyik megközelítés alapján a büntetőeljárás, mint speciális közeg oldaláról közelítünk. A Be. taxatív felsorolásban határozza meg, hogy a büntetőeljárás során a tárgyaláson kikerül lehet hozzájárulás nélkül felvételt készíteni. A Be. alapján ebbe a körbe tartoznak a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, az ügyész, valamint a védő. Megjegyzendő tehát, hogy a vonatkozó szektorális jogszabály a megengedhetőség kérdésében nem tesz különbséget a közszereplői minőség szerint, így hibás az az álláspont, miszerint a közszereplő terheltről a terhelt hozzájárulása nélkül is készíthető felvétel.

A másik megközelítés alapján a közéleti vita szerepe felőle közelítünk. Ebben az esetben az egyik lehetőség, hogy minden további feltétel vagy körülmény fennállta nélkül főszabályként érvényesül, hogy a közszereplő terheltekről hozzájárulásuk nélkül is lehet felvételt készíteni. A másik lehetőség, ha a korábban közszereplő terhelt, a közszereplői minőségében, vagy azzal összefüggésben elkövetett bűncselekmény miatt indult büntetőeljárásokban engedi a hozzájárulás nélküli felvételkészítést.

Egy ilyen szabályozáshoz azonban elengedhetetlennek tartanak a közszereplő, közéleti szereplés fogalmának pontos meghatározását. Az eddigi bírói gyakorlatot figyelembe véve, kiszámíthatatlan, hogy ki minősül közszereplőnek, kinél kell érvényesülnie a magasabb tűrészatárnak, így mely esetekben kellene a képmáshoz való jognak engednie a véleménynyilvánítás- és sajtószabadsággal szemben. Az esetről esetre történő megállapítás olyan mértékű jogbizonytalanságot eredményez, amely álláspontunk szerint nem megengedhető egy demokratikus jogállamban.

Az, ha a terhelt az ellene folyó büntetőeljárásban közhatalmi funkciót gyakorló, közszereplő személyként vagy azzal összefüggésben szerepel, a kérdés alapjogi dimenzióját érinti, azonban a róla készült felvételek jogsértő jellegének megállapítása során az eljáró bíróságnak elsősorban a polgári jogi megfontolások alapján kell döntenie. Ugyanezen logika mentén, a büntetőügyben eljáró bíróságnak elsődlegesen a büntető eljárásjog szabályait kell szem előtt tartania, így a nyilvánossággal kapcsolatos rendelkezéseket – beleértve a kép- és hangfelvétel készítésére vonatkozó engedélyről való döntést – is elsődlegesen a büntetőeljárás speciális jellegének megfelelően kell alkalmazni.

Végezetül Lord Chief Justice Hewart szavait idézve *„Nem csupán valamennyire, hanem alapvetően fontos, hogy ne csak igazságot tegyünk, hanem az, hogy az igazságtétel kézzelfoghatóan és kétségtelenül látható legyen.”*¹⁹

Az igazságszolgáltatásnak szem előtt kell tartania, hogy a nyilvánosság nem cél, hanem eszköz. Eszköz ahhoz, hogy az igazságszolgáltatás minél inkább megismerhető legyen, működése minél inkább átlátható legyen, hiszen az átfogóbb ismeretek teszik lehetővé a megfelelően megalapozott vélemény kialakítását.

---

¹⁹ Lord Chief Justice Hewart, R v. Sussex Justice, [1924] 1 KB 256. In James Jacob Spigelman: Seen to be Done: The principle of Open Justice (2007), 74 Australian Law Journal 290.

IV. Az értekezés tárgyában készült publikációk

1. A büntető igazságszolgáltatás a nyilvánosság, a média és a politika kereszttüzében
Ügyvédek Lapja pp.16-21. (2021)
2. A tárgyalótermi nyilvánosság problémái In: Fejes Zsuzsanna (szerk.) Jog és kultúra,
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Szegedi
Jogász Doktorandusz konferenciák, Szeged, 2018. pp 217-226.
3. A nyilvánosság, mint a tisztességes eljáráshoz való jog részeleme a
büntetőeljárásban, ArsBoni online jogi folyóirat, 2018. pp 170-181.
4. A bírósági eljárások során elkövetett személyiségi jogi jogsértések, különös
tekintettel a képmáshoz és a hangfelvételhez fűződő jogra, In: Erdős Csaba (szerk.):
Doktori Műhelytanulmányok 2018, Gondolat Kiadó, Budapest, pp 131-149.
5. A hallgatás ára?! Az önvádra kötelezés tilalmának vizsgálata és kapcsolata az
eljárások nyilvánosságával In: Fejes Zsuzsanna – Lichtenstein András – Márki
Dávid (szerk.): Jog, erkölcs, kultúra: Értékdilemmák és identitások a
jogrendszerekben, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori
Iskola, Szegedi jogász doktorandusz konferenciák, 2020. pp 93-101.
6. Transparency versus data protection in a particular attention to the administration of
justice – with a European outlook, In: Erdős Csaba (szerk.) Doktori
Műhelytanulmányok 2019, Gondolat Kiadó, Budapest, 2019. pp 446-464.
7. Az igazságszolgáltatás nyilvánossága, különös tekintettel a büntetőeljárás
sajtónyilvánosságára, In: Doktori Műhelytanulmányok, 2017. pp 149-162.
8. A Kúria közszereplő képmásvédelme tárgyában hozott ítélete:
Pfv.IV.21.840/2015/5. Jogesetek Magyarázata, 2018/9. pp. 19-23.